

- профспілки від 20.12.2006р. N Пл-II/2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.18954.0> – Заголовок з екрану
11. Про порядок працевлаштування випускників навчальних закладів, підготовка яких здійснюється за державним замовленням: постанова Кабінету міністрів України від 22.08.1996р. № 992. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/992-96-%D0%BF> – Заголовок з екрану
 12. Стратегія розвитку споживчої кооперації України (2004-2015 pp.). – К.: 2004
 13. Participants discuss youth involvement at Young Co-operative Leaders Forum – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurocoop.org> – Заголовок з екрану

O. Shevchenko

Poltava University of Economics and Trade, Poltava

The main problems of youth employment in the system of consumer cooperatives in Ukraine

The aim of the article is to identify the main problems and peculiarities of hiring young professionals in the system of consumer cooperatives in Ukraine.

Analysed the fundamental laws that govern the process of youth employment. Described the main shortcomings of youth personnel policy on legislation and on internal management level. Defined the main stages of staffing in the enterprises and organizations of consumer cooperatives in Ukraine. Found that these stages are imperfect and contradict to the modern methods of personnel management. Indicated that system of consumer cooperatives in Ukraine there are no clear distinctions between stages attract young professionals and specialists with work experience. Thus, the major problems of youth in the system of personnel policies Consumer Cooperatives in Ukraine are: inadequate legal framework, lack of proper enforcement of regulations; outdated theoretical and methodological approaches to staffing in companies and organizations of consumer cooperatives Ukraine.

Prospects for further research in this area are: finding ways to improve the selection of personnel for enterprises Consumer Cooperatives in Ukraine; developing a mechanism for recruitment of young professionals to cooperative enterprises; and searching ways of informing graduates and managers about the prospects for their cooperation.

staff policy for young specialist, young specialist, recruitment, consumer's cooperative society

Одержано 12.04.13

УДК 330.8

Д.М. Ядранський, д-р соціол. наук, докторант

Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

Час як безальтернативний обмежений ресурс

В статті розглядається криза сучасної парадигми аналізу часу в сучасних економічних процесах. Наголошується на неможливості подальшого розвитку економічної науки без урахування часу як безумовно обмеженого та не відновлюваного ресурсу окремого індивіда. Охарактеризовано причини та наслідки аналізу часу як соціально-економічного явища в сучасних економічних процесах.

безальтернативність, ресурс, час, використання, індивід, можливість, результат, ефективність

Д.Н. Ядранский

Классический частный университет, г. Запорожье

Время как безальтернативный ограниченный ресурс

© Д.М. Ядранський, 2013

В статье рассматривается кризис современной парадигмы анализа времени в современных экономических процессах. Отмечается невозможность дальнейшего развития экономической науки без учета времени как безусловно ограниченного и не возобновляемого ресурса индивида. Охарактеризованы причины и следствия анализа времени как социально-экономического явления в современных экономических процессах.

безальтернативность, ресурс, время, использование, индивид, возможность, результат, эффективность

Актуальність теми дослідження. Час на сьогодні є однією з найважливіших суспільних та наукових категорій. При його вирішальному значенні, економічна наука розглядає час дещо однобічно, і звужено. Безумовно, цьому є об'єктивне пояснення пов'язане із тим, що єдиної загальноновизнаної теорії, що пояснює і описує таке поняття як Час, на даний момент не існує навіть в філософії. Існуюча кількість теорій, по суті є частиною загальних теорій і філософських вчень, які намагаються, поряд із іншим, обґрунтувати і описати це явище.

Однак, в економічних дослідженнях можна виділити дві основні парадигми підходів до урахування часу: кантівський та підхід заснований на принципах діалектичного матеріалізму. Ми не наголошуємо, що наявні підходи втратили актуальність, однак на наш погляд така біпарадигмальність зужує бачення соціально-філософської сутності часу в сучасному інформаційному бутті.

Намагання уникати економістами досліджень самого часу як ресурсу, ми пов'язуємо із нарративами І. Канта, зокрема: «Час не є емпіричне поняття, виведене з якогось досвіду ... Час є чиста форма чуттєвого споглядання [1, с. 135]. ... Час є не що інше, як форма внутрішнього почуття, тобто споглядання нас самих і нашого внутрішнього стану ... Час є апіорне формальна умова всіх явищ взагалі ... [1, с. 138]. Очевидно, що економіка, будучи точною наукою не може допустити обрахунків «чуттєвого», базуючи своїх дослідження на останньому із наведених нами тверджень, т.б. апіорності часу як умови всіх явищ.

Діалектичний матеріалізм, як базова філософська течія, що панувала в Радянському Союзі, дала суттєвий поштовх для використання часу для певних інструментальних досліджень. на думку представників даної течії час – порядок, послідовність зміни стадій матеріальних процесів, відповідно, що простір та час невід'ємні від матерії [2]. Оскільки в даній течії час - це об'єктивно реальна форма існування матерії рухається, характеризує послідовність розгортання матеріальних процесів, відокремленість один від одного різних стадій цих процесів, їх тривалість, їх розвиток – нормування праці стало логічним економічним втіленням даної концепції. Однак все більше аспектів трудового процесу в умовах розумової (інформаційної) праці набуває такої специфіки, що, по суті виходять на межу сучасного розуміння матерії (фільми 5D, овочі зі смаком м'яса тощо). Ми не вступаємо в дискусію про зміну розуміння матерії, однак вважаємо за необхідне зазначити, що розумовий процес продуктом якого є інформаційна праця, безумовно, є результатом певної течії часу, однак цінність його продукту буде залежати від специфіки течії саме індивідуального часу певного суб'єкта, що створює такий продукт. Адже в цьому контексті саме індивідуальний час зумовлює набуття певним індивідом специфічних рис (навичок, цінностей тощо), які роблять створений саме ним інформаційний продукт затребуваний широким загалом (тобто забезпечують масі вибір саме конкретного продукту чи інформації).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перші глибокі дослідження впливу часу на результати суспільного виробництва були проведені К. Марксом [3]. До цього часу його праці є найбільш фундаментальними в цьому сенсі. За К.Марксом «Будь-яке речовинно міцне багатство є лише швидкоплинне уречевлення цієї суспільної праці,

кристалізація процесу виробництва, мірою якого є час - міра самого руху» [4, с.446]. К.Маркс запропонував Закон економії часу [3, с.117]. Однак у міру ускладнення соціально-економічних відносин темпи розвитку економіки часу, не завжди були адекватними.

Відповідні дослідження часто зводились до врахування часу в обґрунтуваннях управлінських рішень. В цьому аспекті суттєвий внесок зробили зарубіжні та вітчизняні вчені: Г. Бірман [5], І.А. Бланк [6], П.Л. Віленський [7.], та інші.

Досліджувались також особливості моделювання в умовах динамічних часових змін [8].

В економічному дискурсі запропонована навіть економіка, заснована на часовому факторі була введена німецьким економістом Сільвіо Гезелем в якості альтернативної платіжної системи [9].

Однак глобалізація економіки, зростання конкуренції між виробниками, перехід на переважно інноваційний шлях розвитку потребує більш повного врахування ролі та значення часу в сучасних соціальних та економічних процесах, зокрема процесі інформаційної праці.

Викладення основного матеріалу дослідження. В межах даного дослідження ми не ставимо за мету запропонувати певну економічну теорію часу, однак вважаємо за доцільне звернути увагу на можливості розгляду часу як певного ресурсу. Час як суспільний ресурс може розглядатися в 3-х аспектах:

- як виробничий ресурс (час роботи) в якому він зазнає внутрішньої конкуренції із іншими видами ресурсів (в т.ч. минулої праці);

- як ресурс споживання – в якому час споживання відповідного продукту має альтернативу із часом споживання іншого подібного продукту. В такому сенсі говоримо про товарну конкуренцію;

- час як особистісний ресурс. В цьому сенсі даний ресурс представляє безальтернативний. При цьому даний ресурс представляє час життя індивіда що витрачається як на споживання продукту, так і на його виробництво. При цьому це, по суті, єдиний об'єктивний та безумовний ресурс індивіда. Більш того, даний ресурс не відтворюваний та використовуваний незалежно від дій (бездіяльності) окремого суб'єкта. Відповідно, праця ресурс (якщо працю розглядати як суспільний ресурс) споживається незалежно від її залучення до суспільного відтворення, адже кожен індивід як біосоціальна істота має обмежений час для реалізації наявних інтелектуальних та фізичних потенцій. Відповідно, це дає підстави по новому поглянути на тезу К.Маркса: «як для окремого індивіда так і для суспільства, всебічність його розвитку залежить від збереження часу. Будь яка економія, в кінцевому рахунку зводиться до економії часу» [3]. Щоправда мова тут має йти про намагання суб'єкта економити власний час як єдиний та вичерпний ресурс, з одного боку, та суспільної економіки використовувати працю суб'єктів як ресурс, що вичерпується - з іншого. При тому, що завдання економії часу у них однакові, однак мінімізувати витрати часу на трудовий процес, для використання більшої частки часу за його межами, для отримання задоволення від використання наявного ресурсу (часу). В той же час максимізуючи використання праці на рівні суб'єктів господарювання збільшення використання здійснюється через збільшення тривалості залучення до трудової діяльності. При цьому механізм практичної реалізації збільшення тривалості залучення пов'язаний із зменшенням ціни праці, що вимагає збільшення часу (або інтенсивності) для збереження рівня задоволення на сталому рівні.

При цьому, слід також враховувати, що сучасна економічна парадигма робить доступ до можливості корисного використання власного часового ресурсу (принаймні економічно-корисного) використання праці – дефіцитним. В такому сенсі конкуруючи

за дефіцитну можливість економічно корисного використання часу індивід змушений конкурувати наявним у нього ресурсом часу. Даний ресурс в ході конкурентної боротьби може бути використаний:

- або зниженням ціни;
- або збільшенням (зменшенням) часу;

- або збільшенням результату за одиницю часу. При цьому відповідно зменшується кількість благ, які індивід може отримати за результатами трудової діяльності. Однак відмовлятися від праці в даному контексті недоцільно через те, що використання ресурсу часу індивіда не залежить від факту його залучення до трудової діяльності. Відповідно альтернатива – «не працювати» для кожного окремого суб'єкта не тотожна «зберігати власні ресурси». Відповідно усталені економічні підходи до аналізу змін попиту та пропозиції праці через ціновий фактор, в цьому сенсі, втрачають своє значення.

В узагальненому вигляді механізм прийняття рішень в умовах часової обмеженості спрямований на досягнення результату та будується за наступною схемою (рис. 1).

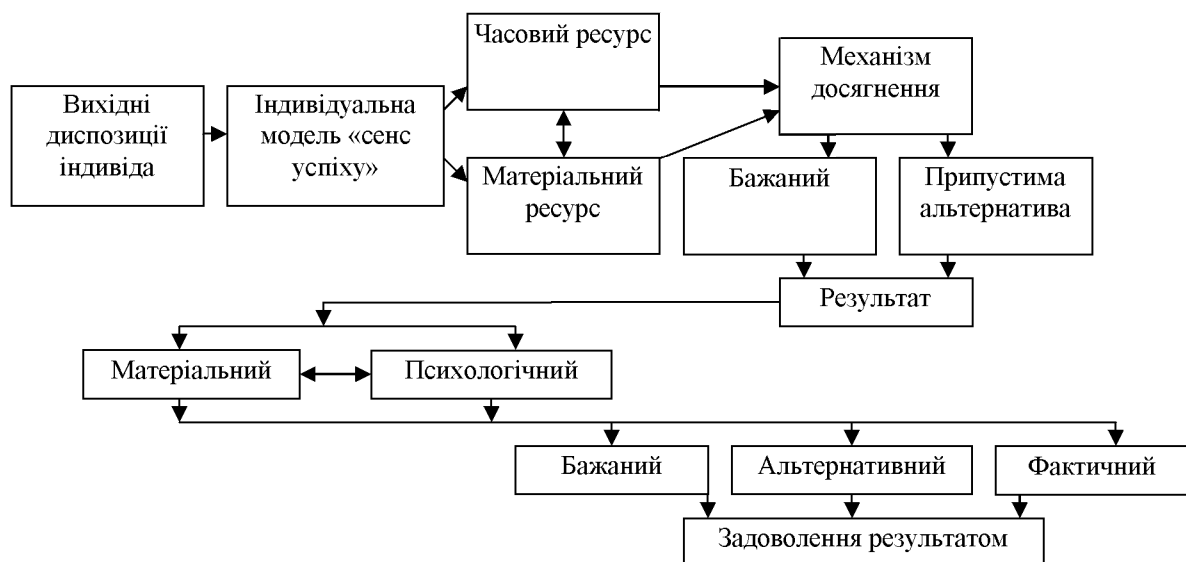


Рисунок 1 – Отримання результату від економічної акта

На наш погляд запропонована на рис. 1. схема є доволі універсальною та пояснює як діяльність рантє, так і для конкретної живої праці. При цьому слід наголосити, що в даному випадку, кінцевий результат, є наслідком поєднання двох видів ресурсів – матеріальних та часових. При цьому варто враховувати також той факт, що альтернативою витрат часу виступає матеріальний ресурс (та навпаки). Альтернативність результату в даному випадку пов'язана, на наш погляд із індивідуальним усвідомленням окремим індивідом цінності часу як його власного не відновлювального ресурсу. Саме таким усвідомленням можна пояснити, що окремі цілі, досягнення яких вимагає тривалих витрат часу на їх досягнення виявляються менш бажаними ніж цілі (хай і менш значні), що можуть бути досягнуті протягом меншого проміжку часу. В цьому адекватне пояснення запропонував білоруський автор О.Кобяк, який відзначає, що «не виключена ймовірність того, що індивідові не вдасться досягти успіху і з другої і з третьої і т.д. спроб. В цьому випадку зазвичай включаються механізми психологічного захисту Я-концепції як, наприклад, за аналогією з відомою байкою І.А. Крилова "Лисиця і виноград". Головні героїні розповіді дуже захотілося полакувати виноградом, але грона були так високо, що

шахрайка, як не намагалася, ніяк не могла до них дістатися. Зрештою, безплідні спроби втомили лисицю, і вона відмовилася від думки дістати виноград. Таким чином, цінність винограду, як об'єкта, що лисиця дуже хотіла але не змогла дістати, упала в її очах і вона змогла достатньо безболісно переключити свою активність на освоєння інших об'єктів. [10, с. 138-142, с. 140-141]. Щоправда, можливим бачиться і такий варіант, що лиса як актор, що має прагнення отримати певний результат, вирішила винайти більш економічний (в сенсі витрат часу) доступ до ресурсу (їжі). В цьому контексті варто звернути увагу на думку А.Маршала, який зокрема відзначає: «фактор часу, який лежить в основі головних труднощів при вирішенні майже будь-якої економічної проблеми, сам по собі абсолютно постійний: природі невідомий абсолютний поділ часу на довгі і короткі періоди, вони непомітно переходять один в одного, і те, що для однієї проблеми виступає як короткий період, виявляється для іншої довгим» [Маршал, с. 47]. Додаючи до цієї тези думку про суб'єктивне сприйняття власного часу як вичерпного ресурсу стає очевидним, що навіть відносини до тривалості того чи іншого соціально-економічного процесу (а відповідно бажання приймати участь у цьому апроцесі) набувають суб'єктності та переходять в площину соціально-психологічного аналізу.

Американський професор Пол Хейне, зазначає, що «будь-яке благо заміниме. Більш висока грошова ціна спонукає людей до пошуку та використання замінників. І чим вище ціна, тим більше буде використовуватися обхідних шляхів» [12]. В подальших свої міркуваннях дослідник також переходить у суб'єктивну площину, зокрема відзначаючи: «якщо ви людина недовірлива, ви можете засумніватися, чи не занадто багато потрібно часу, щоб ці зміни дали ефект. Це обґрунтований сумнів. При зміні цін зміни в обсязі покупок завжди будуть тим більше, чим більше часу триває пристосування» [12]. Однак, на наш погляд використання суто «пристосуванського» підходу до розуміння причинності економічних практик у випадку зміни ціни є занадто завужченим. Варто також враховувати чинник часу, який відповідний суб'єкт вважає за можливе витратити для створення (використання) певного обсягу суспільної корисності. Ціна в даному випадку відображає час, необхідний для обміну власного вичерпного ресурсу (часу) на здобуття кількості матеріальних ресурсів для використання (обміну) їх на певне благо. Все зазначене дає підстави стверджувати, що «довірливість» (як психологічна риса) в цьому контексті має другорядне значення. Основне значення при оцінці будь яких економічних практик, на наш погляд, виступає бажання (готовність) обмінювати власний часовий ресурс (життя) на певне благо. Саме від суб'єктивного відчуття справедливості такого обміну виникає відчуття справедливості обміну економічного (як складової обміну соціального). В цьому контексті можна звернутися до Кантівського «час ..., як форма внутрішнього почуття, тобто споглядання нас самих і нашого внутрішнього стану ... [1, с. 138]. Однак, це одночасно пояснює аксіологічну природу праці та, одночасно, унеможлиблює її кількісне визначення (економічне моделювання). Більш того, можна казати про конкуренцію власним життям. В цьому контексті, цілком економічною стає думка французького філософа Жана Поль Сартра: «наш собрат постає перед нами контрлюдиною в тому сенсі, що він, будучи таким же, як і ми, здається нам зовсім іншим, чужим, тобто носієм смертельної загрози для нас ... Фактично ні одна істота - ні дикий звір, ні мікроб - не несе таку смертельну загрозу людині, як розумне, м'ясоїдна, жорстоке істота, здатне розуміти і ставити в безвихідь людський розум, і мета якого якраз і полягає в руйнуванні людини. Звичайно ж, це і є сама людина, і в умовах потреби кожна людина бачить в іншому саме таку істоту». (цит. по: [13]). Фактично, в такому сенсі об'єктивізованою постає природа економічного конфлікту. В даному випадку індивід намагається за будь яких умов максимізувати наповненість наявного в його розпорядженні вичерпного ресурсу – часу. Інформаційне життя надає індивіду

інформацію про можливості альтернативного використання часу, що змушує його до більш інтенсивних пошуків можливості максимально інтенсивного використання власного життєвого ресурсу, продовжуючи цим часми загострювати антагоністичність відносин із іншими учасниками суспільних відносин.

Повертаючись до думки П.Хайне, який розглядає час в дещо іншому контексті, варто також відзначити, що дослідник вважає, що: «... покупцям потрібен час, щоб знайти замітники і почати їх використовувати. Виробникам також потрібен час, щоб придумати замітники, провести їх і повернути до них увагу. В результаті цього масштаби збільшення або зменшення покупок дуже сильно залежать від тривалості пристосування до зміни цін» [12].

В даному контексті П.Хайне, по суті передає думку А.Маршала: «час потрібний і для того, щоб споживачі звикли до заміників, що можуть бути використаними замість даного товару, а можливо, і для того, щоб виробники звикли робити такі замітники в достатній кількості. Може також знадобитися час для вироблення звички до нових товарів і до відкриття способів їх економічного використання» [11, с.176]. Однак, зазначені підходи, які є безумовно справедливими, є одиничним випадком, в якому час накладає на економічні процеси специфічного відбитку. В наведеному прикладі, також, повною мірою, простежувана логіка діалектичного матеріалізму. Щоправда розрахунок такого часу, практично не впливає на суб'єктивну кількість часу, яку витрачає індивід на перетворювальну діяльність.

Обґрунтовуючи час, потрібний споживачам та виробникам на пошук товару-замінника, П.Хайне зазначає: іноді «навіть досить значне збільшення (або зменшення) ціни не приведе - спочатку - до суттєвого зменшення (або збільшення) споживання. Іноді через це роблять висновок, що ціна не впливає на споживання. Вельми помилковий висновок! У цьому світі ніщо не відбувається миттєво. Люди - раби своїх звичок; їм потрібно дати час, і вони доведуть, що будь-яке благо замінне» [12.]. Однак, запропонована думка може розглядатися з двох позицій. Із суто збутових, як це бачить П.Хайне, та світоглядних. До останніх ми пропонуємо віднести бажання (готовність) понесення можливих витрат часу індивідом на знайомство з новими товарами-замінниками. В цьому сенсі значення набуває також час споживання товару-замінника у порівнянні із базовим товаром, адже не тільки ціна може пояснити зміни характеристик попиту на товар.

Висновки. Все зазначене дає підстави для введення часу в економічний дискурс як основного та визначального ресурсу, який пояснює та характеризує сферу відносин, які до сьогодення дня недосліджені. Потребує обґрунтування парадигма економічного дослідження часу з метою уникнення встановлених теоретичних суперечностей. Вивчення заслуговує вплив чинника часу на економічну рівновагу. При цьому очевидно, що будь-яка класична модель економічної рівноваги відбувається в часі. Сучасні спроби двохмірного виміру попиту та пропозиції потребують переведення їх в трьохмірну площину аналізу, в якому третій вимір утворюється часом. Саме цей аспект, на наш погляд, власне і визначає всю систему економічних відносин. Це ми пов'язуємо із тим, що будь-який обмін відбувається не тільки в просторі, але і в часі, а відповідно, виключення чинника часу із сучасних моделей погіршує їх достовірність. З іншого боку, час визначає доцільність економічних відносин на ступінь їх антагоністичності.

Запропонований підхід вимагає значного подальшого наукового та методологічного опрацювання та, по-суті, представляє собою спробу обґрунтувати необхідність зміни уваги до ролі часу в економічних процесах, особливо за умов сучасної інформаційної праці.

Список літератури

1. Кант, Иммануил. Критика чистого разума : С вариантами пер. на рус. и европ. яз. / И. Кант; Пер. Н. О. Лосского; Отв. ред., сост. и авт. вступ. ст. В. А. Жучков. - М. : Наука, 1998. - 654 с. : (Памятники филос. мысли / РАН. Ин-т философии).
2. Константинов Ф.В. Диалектический материализм / Ф.В. Константинов и др // Основы марксистской философии. 2-е изд., М.: Политиздат, 1963 с. 69-294 [Электронное издание] / Режим доступа : <http://psylib.org.ua/books/konst01/index.htm>
3. Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. – 2-е изд. – М.: Издательство политической литературы, 1968. – Т. 46. – Ч. 1. – 317 с.
4. Маркс К. Теории прибавочной стоимости / Четвертый том "Капитала".- Маркс К., Энгельс Ф. Соч., 2-е изд. – М.: Издательство политической литературы, 1968., т.26, ч.III, с.1-468. С. 446
5. Бирман Г., Шмидт С. Капиталовложения: Экономический анализ инвестиционных проектов. – М.: Юнити, 2003. – 632 с.
6. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: Учебный курс. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Эльга Ника-Центр, 2001. – 552 с
7. Виленский П.Л., Лившиц В.Н., Смоляк С.А. Оценка эффективности инвестиционных проектов: Теория и практика: Учебное пособие. – 4-е изд. – М.: Дело, 2008. – 1104 с.
8. Занг В.-Б. Синергетическая экономика. Время и перемены в нелинейной экономической теории: Пер. с англ. — М.: Мир 1999. — 335 с.
9. Газель Сильвио. Естественный экономический порядок / Сильвио Газель [Электронное издание] / Режим доступа : http://www.demandandsupply.ru/gesell_part1_outline.html
10. Кобяк О.В. Роль экономического мышления в формировании индивидуального экономического поведения: построение социологической модели / Олег Витальевич Кобяк // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць.– Випуск 16. – Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна. – 2010. – 716 с. с. 138-142, с. 140-141
11. Маршал Альфред. Принципы политической экономии / Экономическая мысль Запада. 1. - М. : Прогресс, 1983. – 415 с. : Перевод изд.: Principles of economics / Alfred Marshall (Macmillan)
12. 12 Хейне, П. Экономический образ мышления [Текст] : пер. с англ. / П. Хейне.- 2-е изд., стер. - М. : Дело : Gatallaxy, 1992. - 704 с.
13. 13 Андерсон, Перри. Размышления о западном марксизме; На путях исторического материализма : [Пер. с англ.] / Перри Андерсон. - М. : Интер-Версо, 1991. - 267 с. [Электронне видання] / Режим доступу : http://www.scepsis.ru/library/id_1824.html#_ftnref39

D. Yadransky

Classic Private University, Zaporozhye

Time as no alternative a limited resource

The article deals with the crisis of the modern paradigm of analysis time in the modern economic processes. The purpose of this paper is the consideration of time as a resource base of economic and economic issues related to the exchange of time as there is no alternative resource exhausted by the individual.

The article points out the impossibility of further development of economic science without regard to time in this capacity.. Focuses on the causes of the crisis of classical political economy of time, as it seen as productive resource. However, for the particular subject of the production process is certainly limited and non-renewable resource is time, in fact it is the only object of economic exchange. Education, qualification and other classic characteristics define the parameters of economic exchange, are derived from the time of the acquisition of these parameters. In this article described the causes and consequences of the analysis of time as a social and economic phenomenon in the modern economic processes.

The results of theoretical analysis make it possible to consider the current economic exchange as the transfer of a single social and biological resources of the individual in the plane of economic relations. In this context, the process of setting prices is the exchange lifetime of a certain number of socio-economic benefits. While having no alternative, this exchange can be acquired for an individual character that can not be comprehended by the use of the existing economic theories.

no alternative, resource, time use, individual, opportunity, outcome, efficiency

Одержано 12.09.13